

СЕЛЕЦЬКА

Марта Андріївна
marta_seletska@mail.ru

УДК 336.113.1

САНАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ
БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

СКОРОПАД

Ірина Станіславівна
skoropad.ira@gmail.comREADJUSTMENT AS A WAY TO
OVERCOME BANKRUPTCYстудент, Національний
університет "Львівська
політехніка"к.е.н., доцент кафедри
Фінансів Львівська Політех-
ніка, Національний універси-
тет "Львівська політехніка"

Стаття присвячена визначенню суті та змісту санації підприємства в умовах нестабільності національної економіки. У статті здійснено теоретичний огляд санаційних заходів.

Статья посвящена определению сути и содержания санации предприятия в условиях нестабильности национальной экономики. В статье осуществлен теоретический обзор санационных мероприятий.

The article is dedicated to determination of the essence and content of readjustment of the enterprise in an unstable national economy. This article provides a theoretical overview of sanation measures.

Ключові слова: санація, банкрутство, реструктуризація, санаційні заходи

Ключевые слова: санация, банкротство, реструктуризация, санационные мероприятия

Keywords: readjustment, bankruptcy, restructurisation, sanation measures

ВСТУП

Дослідження фінансових засад проведення санаційних заходів є важливим для забезпечення подальшої роботи підприємства в ринкових умовах. Суб'єкти господарювання стикаються з нестабільністю зовнішнього та внутрішнього середовищ. Кожен суб'єкт підприємницької діяльності повинен реально оцінювати як власний фінансовий стан, так і фінансовий стан потенційних партнерів чи контрагентів. Нестабільне фінансове становище підприємства є причиною його неплатоспроможності, погіршення фінансової стійкості, які призводять до незапланованих втрат чи навіть банкрутства. У вітчизняній науковій сфері питання фінансового оздоровлення суб'єктів економіки досліджували такі вчені, як: Терещенко О.О., Колісник М.К., Ільчук П.Г., Віблій П.І., Гришова І.Ю., Дзюба С.Г., Донченко Т.В., Коваленко О.В., Козляниченко О.М., Ларіонова К.Л., Лісничук О.А., Островська І.П., Соболева Я.С., Щекович О.С. та багато інших.

МЕТА РОБОТИ полягає в узагальненні теоретичних аспектів санації підприємства; доведенні важливості і дослідженні засад проведення санаційних заходів для підприємств в умовах нестабільності.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти та дані Державного комітету статистики.

При проведенні дослідження використано такі методи: порівняння, аналіз, синтез та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

В умовах нестабільності та невизначеності ринкового середовища важливим є питання щодо запровадження заходів, які дали б змогу запобігти фінансовій кризі та банкрутству підприємства.

Відомо, що превентивні заходи необхідно розробляти відповідно до причин появи кризових явищ на підприємствах. Основними видами кризи, що потребують санаційних заходів, визначають їх напрямки, масштаби, форму реалізації, тривалість нестабільного стану підприємства та методологічні підходи до складання бюджету санації є:

- стратегічна криза (коли на підприємстві зруйновано виробничий потенціал і відсутні довгострокові фактори успіху);

- криза операційної діяльності чи прибутковості (перманентні збитки вихолощують власний капітал, і це призводить до незадовільної структури балансу);

- криза ліквідності (підприємство є неплатоспроможним або існує реальна загроза втрати платоспроможності) [3, с.17].

Керування кризовими процесами з метою відновлення стабілізації, фінансового оздоровлення та набуття фінансової безпеки функціонування підприємства реалізується за допомогою санаційних заходів [3, с.17].

Для визначення особливостей кризового стану вітчизняних підприємств доцільно розглянути динаміку, склад і структуру їх збитковості, спираючись на офіційні дані Державної служби статистики України. На рис. 1 відображено зміну частки збиткових підприємств в економіці України за 2005 – 2015 рр. [2].

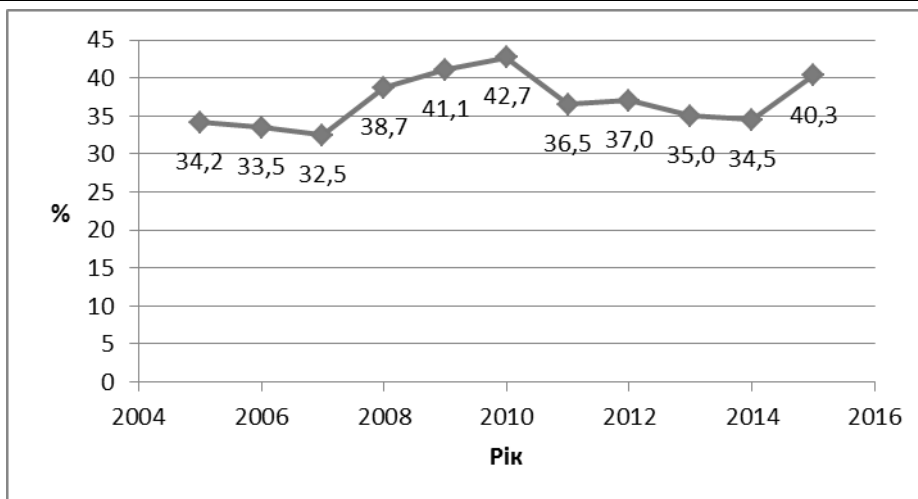

Рис. 1. Частка збиткових підприємств в економіці України за 2005-2015 рр. (%)

З даних рис. 1 можна зробити висновок, що найбільша кількість збиткових підприємств протягом аналізованого періоду припадає на 2009 та 2010 рр. (41,1 і 42,7% відповідно), тобто спостерігаємо зростання частки збиткових підприємств саме з 2008 р. Це пов'язано з початком та наслідками світової економічної кризи, розпочатої у 2008 р., що стало причиною ослаблення вітчизняної економіки. Але, як видно з рис. 1, вже у 2011 р. спостерігається значне зниження частки збиткових підприємств, що свідчить про те, що стабілізаційні процеси торкнулися не лише великих промислових підприємств, але і підприємств малого та середнього бізнесу. У 2015 році частка збиткових підприємств зросла на 5,8 п.п. до 40,3% у порівнянні з попереднім роком. Це пов'язано з складною економічною і політичною ситуацією, в якій перебуває Україна.

Ще однією негативною тенденцією, яка є наслідком незадовільного фінансового стану більшості вітчизняних підприємств, є катастрофічне зростання їх кредиторської та дебіторської заборгованості [8, с.239]. Це є наслідком неплатоспроможності більшості суб'єктів господарювання. Неплатоспроможність, у свою чергу, є підставою для оголошення підприємства банкрутом [8, с. 240].

Оголошення підприємства банкрутом не свідчить ще про те, що воно перестає існувати. Щоб запобігти ліквідації, доцільно здійснювати санацію на підприємстві, яка є найдієвішим засобом зміцнення фінансового стану такого підприємства.

Термін «санація» походить від латинського «*sanare*» — оздоровлення, видужання [8, с. 239].

Необхідно відмітити, що серед фахівців немає єдиної думки щодо трактування цього поняття.

Згідно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: «Санація — задоволення вимог кредиторів та виконання зобов'язань перед бюджетом та іншими державними цільовими фондами». Згідно з таким підходом санація за своєю правовою основою є лише інститутом переведення боргу [1].

О.О. Терещенко вважає, що «санація підприємства — заходи фінансово-економічного характеру, які відбивають фінансові відносини, що виникають у процесі мобілізації та використання внутрішніх і зовнішніх фінансових джерел оздоровлення підприємства» [7, с. 20].

На думку М.К. Колісник «санація — це система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді, тобто це сукупність усіх можливих заходів, які здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення...» [5, с. 16].

Узагальнюючи праці науковців, які досліджували способи оздоровлення підприємства, можна виокремити санаційні заходи організаційно-правового, виробничо-технічного, фінансово-економічного та соціального характеру. Система санаційних заходів на підприємстві подана у табл. 1 [5, с. 16-17; 6, с. 341].

На практиці досить часто із санацією ідентифікується поняття «реструктуризація». Реструктуризація суб'єкта господарювання — це проведення організаційно-економічних, правових, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну його структури, системи управління, форм власності, організаційно-правових форм, які здатні відновити прибутковість, конкурентоспроможність та ефективність виробництва.

Можна стверджувати, що «санація» є ширшим поняттям, ніж «реструктуризація». Реструктуризацію доцільно починати на ранніх стадіях виявлення кризи. Вона спрямована переважно на подолання причин стратегічної кризи та кризи прибутковості. Санація включає в себе як реструктуризацію (заходи щодо відновлення прибутковості та конкурентоспроможності), так і заходи фінансового характеру (спрямовані на відновлення ліквідності та платоспроможності) [8, с.241].

Таблиця 1

Система санаційних заходів	
Вид	Характеристика
Організаційно-правові	звільнення від об'єктів соціальної сфери
	реорганізація підприємства
	продаж частини майна боржника
	надання в оренду частини основних фондів боржника
	продаж підприємства
Виробничо-технічні	модернізація та оновлення виробничих фондів
	зменшення простоїв і підвищення ритмічності виробництва
	скорочення технічного часу
	поліпшення якості продукції та зниження її собівартості
	вдосконалення асортименту продукції
	пошук і мобілізація санаційних резервів у сфері виробництва
Фінансово-економічні	мирова угода (відстрочка, розстрочка, списання боргу)
	укладання форвардних контрактів на постачання продукції
	стягнення, рефінансування дебіторської заборгованості
	залучення додаткових кредитів
	залучення інвестора з переведенням на нього частини боргу боржника
	участь держави (державне фінансування, державні кредити, субсидії)
Соціальні	звільнення працівників боржника, які не можуть бути задіяні в процесі реалізації плану санації, та надання їм соціальних гарантій
	зміна керівництва
	залучення нових вискокваліфікованих кадрів

Реструктуризація є найбільш популярним серед санаційних заходів, що використовуються західними країнами. Серед компаній, які успішно проводили реструктуризаційні операції, можна назвати "General Electric", "Polaroid", "Ericsson", "Motorola", "Xerox" та інші [4, с. 130].

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз теоретичних аспектів санації підприємства дозволив зробити висновок про те, що санація підприємства – це сукупність різноманітних заходів, здійснення яких забезпечує вихід підприємства із кризи, відновлення його платоспроможності, ліквідності, конкурентоспроможності не тільки в короткостроковому, а й у довгостроковому періоді.

Використання санаційних заходів є не тільки однією з умов подолання кризових явищ на підприємстві, а й необхідною передумовою його успішної діяльності в майбутньому.

Санація вважається успішною, якщо за допомогою проведення організаційно-правових, виробничо-технічних, фінансово-економічних та соціальних заходів підприємство виходить з кризи (нормалізує виробничу діяльність та уникає оголошення банкрутства) і забезпечує свою прибутковість та конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його

банкрутом» від 14 травня 1992 року № 2343ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>

2. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Гришова І. Ю. Санація підприємства як чинник його фінансової захищеності / І.Ю. Гришова, І.П. Островська, А. Менкконен // Вісник Сумського національного аграрного університету. Фінанси і кредит. - 2013. - № 1. - С. 16-20.

4. Дзюба С. Г. Практика проведення санації неплатоспроможних підприємств / С.Г. Дзюба, Я.С. Соболева // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 2. - С. 125-135.

5. Колісник М.К. Фінансова санація і антикризове управління підприємством: навч. посіб. / М.К. Колісник, П.Г. Ільчук, П.І. Віблій – К.: Кондор, 2007. – 504 с.

6. Ліснічук О.А. Основні складові механізму санації підприємств України // Бізнес Інформ. – 2013. – №4. – С. 339–345.

7. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.

8. Щекович О. С. Оперативне управління в умовах санації підприємства / О.С. Щекович // Бізнес Інформ. - 2013. - № 5. - С. 238-242.